

ושננתם

בשבילי האורות של תורות
הנגלה והנסתר המשולבים

פרשת תרומה ד' אדר א' תשפ"ב

אליהו רוזמרין. ירושלים עיה"ק תובב"א

מפני אריכות הדברים, הדפסנו השבוע רק את חלק הנגלה ובשבוע הבא בעזה"י נדפיס את חלק הנסתר

האם יש חיוב או ענין להימנע בחול המועד, מעשיית מלאכות שאין בהם טורח כגון הדלקת חשמל

להבנת הדברים יש לבאר ולהקיף את גדרם ושורשם של ימי חול המועד

לרגל לימוד מסכת מועד קטן בדף היומי

חלק הנגלה

חקירה בגדרי חול המועד

א] ומקודם נצלול ונברר את שורשי וגדרי חולו של מועד לפרטיה, ובכך נלכה ונבואה לפשוט הספק שפתחנו דברינו האם יש איסור במלאכה שאין בה טירחא, דהנה בגדר חול המועד יש לפרשו בשני צדדים, א. דחול המועד בעצמותו היא יום טוב אלא שהותרו בו מקצת מלאכות. ב. דחול המועד בעצמותו יום חול אלא שנאסרו בו מקצת מלאכות. והיינו דהא ודאי דחול המועד מקצת יום טוב מיקרי, אלא שבעיקר יש לחקור בגדרי איסור המלאכה דחול המועד, והמסתעף מזה לכמה וכמה דיני חול המועד, והיינו שאם נחליט דחול המועד בעצם היא כיום טוב, אלא שכמו שמצאנו שיום טוב קל הוא אצל שבת שהותרו בו מלכות אוכל נפש, כמו כן חול המועד קל הוא אצל יום טוב שהותרו בו עוד מלאכות, ולפי זה גם חולו של מועד יש בה איסור מלאכה מצד 'עצם היום', או דילמא דשאני חולו של מועד מיום טוב שאין בה איסור מלאכה כלל, אלא שמפני שיש בה קצת קדושת המועד נאסרו בה מקצת מלאכות מצד 'האדם' שנוהג בה ניהוג של יום קדושה, אבל בעצם אין בה איסור מלאכה כשבת ויום טוב, והרבה גופי הלכות תלויים בחקירתנו כאשר יבואר לפנינו.

מלאכת חול המועד אם אסורה מן התורה תלוי בזה

ב] ובראשונה יש לבאר ולברר שבעצם חקירה זו פליגי רבותינו הראשונים האם מלאכת חול המועד אסורה

בני ישראל במדבר בימים של חול המועד

נראה לקשר מאמרנו לפרשת תרומה, וליתן טעם הגון בכך שנקראה המשכן 'אהל מועד', לפי מה שבארנו במאמרנו בחלק הנסתר (יתפרסם א"ה בשבוע הבאה בנפרד מחמת אריכות הדברים) בגדר השם 'מועד' שהוא שם הכולל למועדים שיש בהם שמחה ולאבילות שיש בהם עצבות, ונתבאר שימי חול המועד גנוז בהם כח המיצוץ והחיבור בין שבתות וימים טובים לבין ימות החול שבהם שהמחה והיגון משמשים בערבוביה, ובאמת שהמשכן גם הוא היה ממוצע בין טומאת מצרים לקדושת בית המקדש, וכמו שנודע מה שהאריכו האחרונים לבאר את החילוק בין ה'משכן' ובין ה'מקדש', שבמקדש נתקדש 'עצם המקום' בקדושת המקדש, מה שאין כן במשכן לא נתקדש המקום אלא שהושפע הקדושה על ידי ה'אוהל מועד', ולכן קי"ל (תו"כ ויקרא פרק א ס"ו ד, מנחות דף צה.) שבזמן פירוק המשכן אין בו קדושה וזבין ומצורעין נכנסים לשם, לעומת המקדש דקי"ל (במגילה דף י.) דמקריבין אע"פ שאין שם בית (וראה חידושי הגר"ז ויקרא א ה, והאחרונים האריכו), ונמצא שקדושת המשכן נשפע על ידי קדושת הקב"ה שגילה שכינתו דרך 'אוהל מועד' ולא בעצמות המקום, ולכן נקרא בלשון 'אוהל מועד' לפי שבאהל הזה שימשו בערבוביה הקודש והחול שיש ב'מועד', ויתכן לומר שבני ישראל במדבר היה בגדרם של ימי חול המועד, שהרי יצאו ממצרים וחיכו לבוא לארץ ישראל, והרי הדברים מתאימים למה שכתבו הרמב"ן ורבינו בחיי שהימים שין פסח לעצרת ימי חול המועד הם (וכמבואר בתוך המאמר בשם הרמ"ע מפאנו והאבני נזר שימי חוה"מ מושפעים מהימים טובים שיש בתחילה וסוף המועד), וראה במאמר בסוף הגיליון בגדר שם 'אוהל' שהיה ב'יריעות העיזים' שהם בגדר 'חול המועד' והדברים מתאימים לדברנו כאן.

חלק הנגלה

בעשיית מלאכה, חולו של מועד שיש קדושה לפנייהן ולאחריהן אינו דין שיהא אסור בעשיית מלאכה וכו' הואיל וקרובי 'מקרא קדש' דין הוא שאסור בעשיית מלאכה, ובהמשך הסוגיא שנינו 'תניא אידך כל מלאכת עבודה לא תעשו' לימד על חולו של מועד שאסור בעשיית מלאכה דברי רבי יוסי הגלילי, רבי עקיבא אומר אינו צריך, הרי הוא אומר 'אלה מועדי ה' מקראי קודש' במה הכתוב מדבר, אם בראשון הרי כבר נאמר 'שבתון', אם בשביעי הרי כבר נאמר 'שבתון', הא אין הכתוב מדבר אלא בחולו של מועד, ללמדך שאסור בעשיית מלאכה, וכבר הרגישו האחרונים (רש"ש מרומי שדה ועוד רבים) שבעצם דברי רבותינו רבי יונתן ורבי עקיבא עולים למקום אחד, דסבירא להו שאיסור עשיית מלאכה בחולו של מועד נובע מן הפסוק של 'מקראי קודש', לעומת דעתם של רבי יאשיה ורבי יוסי הגלילי דילפי לחג המצות תשמור או מכל מלאכת עבודה לא תעשו.

מלאכת עבודה לעומת מקראי קודש

[ד] ובביאור מחלוקתם יש לבאר, שנחלקו בגדרה של איסור מלאכה בחולו של מועד, ומקודם יש להציע סדר הפסוקים בפרשת אמור (פרק כג), כאשר בכל חג וחג נכתב בתורה שהם נקראים 'מקרא קודש', ויש שני פסוקים שנכתב בהם באופן כללי 'מקראי קדש' ולא בהקשר לחג מסוים, הראשון (בפסוק ד) 'אלה מועדי יהוה מקראי קדש אשר תקראו אתם במועדים', והשני (בפסוק לז) 'אלה מועדי יהוה אשר תקראו אתם מקראי קדש', ועל הפסוקים הללו שנכתבו בסתמא דרש רבי עקיבא שמהם נלמד איסור מלאכה בחולו של מועד (והמפרשים כתבו צדדים לכאן ולכאן מאיזה פסוק מהם דרש כן רבי עקיבא), דהיינו שרבי עקיבא גילה שלכן כתבה תורה סתמא מקראי קודש בלי להזכיר שם החג, ללמדך שבחולו של מועד גם עליו חלים דין מקראי קודש, ונראה דזהו הפלוגתא העצומה של רבי יוסי הגלילי ורבי עקיבא שבעוד שרבי יוסי הגלילי דרש קרא 'דכל מלאכת עבודה לא תעשו' שמשמעותה דאיסור מלאכה בחולו של מועד אסור מן התורה מטעם שהוא מלאכת עבודה והיינו שיש לאו מיוחד לחול המועד דומיא דשבת ויום טוב שנאסרה בהם מלאכה מן התורה, אבל רבי עקיבא דרש 'מקראי קודש' שמשמעותה איסור עשה בלבד דהיינו שכל קדושת המועד נובע רק

מדאורייתא או מדרבנן, ובירור הדברים הוא שאם מלאכת חול המועד אסורה במלאכה מצד 'עצם היום' שיש בה קדושה כשבת ויום טוב, אלא שהותרו בה כמה מלאכות כמו שהותרו ביום טוב, אבל הראשונים דפליגי וסברו דמלאכת חול המועד אסורה מדרבנן הרי שבעצם חול המועד מותרת במלאכה ואין איסור מלאכה מצד עצם היום, אלא שחכמים גדרו ואסרו כמה וכמה מלאכות כדי שלא יהא האדם נוהג כדרך שהוא נוהג בחול, והנה המחלוקת העצומה הזו שבין רבותינו הראשונים אין בה הכרעה, כאשר דעת רש"י (מועד קטן דף יא:) בראש הסוברים שמלאכת חול המועד הוא מן התורה ואחריו נמשכו הרבה ראשונים, לעומת דעת נכדו ר"ת (בתוספות חגיגה דף יח.) שמלאכת חול המועד דרבנן, וכשיטה מכרעת באה דעתו של הרמב"ן (בליקוטים סוף מועד קטן) שאכן מלאכה שאין בה צורך יום טוב או שאינה דבר האבד אסורה ביום טוב מן התורה, אבל כל שיש בה אחד משניהם או דבר האבוד או צורך יום טוב מותר מן התורה, וכל רבותינו במשך כל הדורות נלחמו בסערה ובגבורה להביא ראיות אבירות מכל חלקי התורה לשלושת הצדדים הללו, ונראה באופן כללי שדעת רבינו הבית יוסף לכל אורך הלכות חול המועד שדעתו נוטה שמלאכת חול המועד מן התורה, לעומת דעת רבינו הרמ"א שנוטה יותר שמלאכת חול המועד דרבנן, אבל לדינא כבר הכריע רבינו הכהן בביאור הלכה (ריש סימן תקל) שאין הכרעה בדין זה, ויש להחמיר בה כספיקא דאורייתא.

בחקירה רבותא זו נחלקו רבותינו התנאים

[ג] ועתה נראה להציע, שבאמת בחקירה גדולה זו בגדרה של מלאכת חול המועד, שממנו מסתעפת מחלוקת הראשונים אי מלאכת חול המועד נאסרה מן התורה, ועוד כמה וכמה הלכתא גבירתא כאשר יבואר לפנינו, נחלקו בה רבותינו התנאים אבות העולם בביריתא במסכת חגיגה (בדף יח.) וכך שנינו 'תנו רבנן' את חג המצות תשמור שבעת ימים' לימד על חולו של מועד שאסור בעשיית מלאכה דברי רבי יאשיה, רבי יונתן אומר אינו צריך, קל וחומר, ומה ראשון ושביעי שאין קדושה לפנייהן ולאחריהן אסור

חלק הנגלה

בעשיית מלאכה, 'זכרון' אלו זכרונות, 'תרועה' אלו שופרות, 'מקרא קדש' זו קדושת היום' הרי להדיא שרבי עקיבא חולק על רבי אליעזר ומבאר שבתיתת 'שבתון' נרמז שביתה ממלאכה ולא בתיבת 'מקרא קודש', וכבר נתקשו רבותינו שרבי עקיבא סותר משנתו שבסוגיין דרש בעצמו מקרא קודש לאיסור עשיית מלאכה, אמנם לפי דרכינו תלמד ליישב ענין נפלא זה, שאכן מקרא קודש משמעותה שהקדושה נוהגת על ידי אמירה וקריאה, ורק בתיבת שבתון אכן נכתב איסור שביתה ממלאכה, ועל כן אמר רבי עקיבא שלגבי חול המועד שלא נאמר בה שבתון אכן אינה אסורה במלאכה מצד השביתה ואינה כשבת ויום טוב, אלא שחיוב על האדם לקרוא קודש ליום הזה על ידי מניעה ממלאכה, ועל כן כל דבר שאינו סתירה למקרא קודש מותר בחולו של מועד, ואינו דומה לשבת ויום טוב שבהם נאמר שבתון שהם שביתה בעצם היום ולא מצד המקרא קודש.

ביאור מאמרם חכמינו לא מסרן הכתוב אלא לחכמים

[ו] באופן שלמדנו דעתו הגדולה של עמוד העולם **רבי עקיבא**, שכל יסוד איסור מלאכת חולו של מועד הוה מצות עשה שנובע מחיוב 'מקרא קודש', ועל כן מן התורה יש לומר או כשיטת הרמב"ן שכל מלאכה שלצורך המועד או שהוא דבר האבד מותרת מן התורה, או שיש לומר כשיטת ר"ת שמלאכת חול המועד מותרת לגמרי מן התורה, והיינו כמו שפירש הרמב"ן על התורה (בפרשת בהר) שכוונת התורה רק שהאדם לא ינהג כדרך שנוהג בימות החול, אבל לא

ממה שאסור במלאכה, פירוש שבעצם אין בו איסור מלאכה דומיא דשבת ויום טוב שהרי לא נאמר מלאכת עבודה לא תעשו, אלא שיש מצות עשה של 'מקראי קודש' לנהוג קדושה ביום על ידי מניעה ממלאכה, ואכן אין גדרי המלאכה של חול המועד כשבת ויו"ט, שמן התורה צריך לנהוג רק כיום של קדושה, ורק שחכמים בו גדרו ותחמו איסור מלאכה כדי שלא יהא תורת כל אחד ואחד בידו, אבל עצם איסור המלאכה מסתעף מצד חיוב האדם לנהוג קדושה ביום ולא מצד עצם היום שנכלל בתוכו איסור מלאכה בחולו של מועד, נמצא שפלוגתת הראשונים משתלשל ממחלוקת רבותינו התנאים.

דעתו של רבי עקיבא בתיבת מקרא קודש

[ה] וביותר ביאור, כי השם 'מקרא קודש' משמעותו שקדושתו על ידי הקריאה והאמירה, ואין משמעות הלשון כלל איסור שביתה ממלאכה, ועל כן אם נלמד איסור מלאכה ממקרא קודש משמעות הדברים שאיסור המלאכות גדרם כמצות עשה שנובע ממקרא קודש כמו חיוב קידוש בשבת ויום טוב, אבל לא שיש איסור מצד עצם המלאכה שהרי אינו מוזהר בלאו, ואכן מצאנו כן להדיא דעתו של רבי עקיבא בבריתא במסכת ראש השנה (דף לב.) שכך שנינו שם 'ומנין שאומרים מלכיות זכרונות ושופרות, רבי אליעזר אומר דכתיב 'שבתון זכרון תרועה מקרא קדש', 'שבתון' זה קדושת היום, 'זכרון' אלו זכרונות, 'תרועה' אלו שופרות, 'מקרא קדש' קדשהו בעשיית מלאכה, אמר לו רבי עקיבא מפני מה לא נאמר 'שבתון' שבות שבו פתח הכתוב תחילה, אלא 'שבתון' קדשהו

חלק הנגלה

שהם קרויין 'מקרא קודש' חולו של מועד מנין תלמוד לומר 'אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קדש' הרי מפורש במכילתא שגם בחולו של מועד יש חיוב אכילה ושתייה וכסות ונקייה, אמנם בספרא פרשת אמור (פרשתא יב פסוק ד) שנינו 'ביום הראשון מקרא קודש קדשיהו, וביום השמיני מקרא קדש קדשיהו, במה אתה מקדשו במאכל ובמשתה ובכסות נקייה' ואחר כך הובא שם מחלוקת רבי עקיבא ורבי יוסי הגלילי, ומוכח מדברי הספרא שלא דרש דיש חיוב אכילה ושתייה ופת נקייה בחולו של מועד, ולפי דרכינו למדנו שנחלקו התנאים בפירוש 'מקרא קודש' שאמרה תורה, שדעת רבי יוסי הגלילי מקרא קודש פירושו קדושת היום מצד עצמותו על ידי אכילה ושתייה כשבת ויום טוב שהרי גם נאסרה בה מלאכה מן התורה, לעומתו דעת רבי עקיבא שכיון שלא נכתב בתורה שבתון, ואין נתפס בחולו של מועד קדושת שבת ויום טוב, על כן פירוש מקרא קודש הכוונה לקרוא הקדושה דווקא על ידי פרישה ממלאכה (והאחרונים האריכו בדבר זה האם יש חיוב כיבוד במאכל ומשתה וכסות נקייה בחולו של מועד ואין בזה הסכמה ברורה).

הזכרת מקראי קודש בתפילה, נעוץ במחלוקת עמודי העולם

ח] וכמו כן במה שנחלקו רבותינו כבר מימי הגאונים האם מזכירים 'מקרא קודש' בתפילות חל המועד, שיש אומרים שמזכירים גם בשחרית וגם במוסף, ויש אומרים שמזכירים רק במוסף, ויש אומרים שאין מזכירים כלל, וכמבואר כל זה בטור (או"ח סימן ת"צ) בשם הגאונים ובשולחן ערוך (שם) בהרחבה, ושורש המחלוקת נעוץ אי חול המועד נקרא יום טוב כשבת ויום טוב וחייבים להזכיר בתפילה או לא, ומנהגנו באשכנז להזכיר מקראי קודש רק בתפילת מוסף ולא בשחרית, והרבה טעמים נאמרו לבאר הדבר, אבל שורש הכל נעוץ בהא דבעיקר הדבר נקטינן שאינו יום טוב גמור אלא קצת יום טוב ולכן מזכירים רק במוסף שעיקר תפילת המוספין אינה באה אלא לצורך המועד (וראה משכנות יעקב או"ח סימן לז וכל האחרונים שהביאו דבריו),

אסרה תורה בשום מלאכה מסוימת, ולכן מיד אחרי דברי עקיבא (במסכת חגיגה דף יח.) הובא הברייתא 'תניא אידך 'ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת להשם' מה שביעי עצור אף ששת ימים עצורין, אי מה שביעי עצור בכל מלאכה אף ששת ימים עצורין בכל מלאכה, תלמוד לומר 'וביום השביעי עצרת' השביעי עצור בכל מלאכה ואין ששה ימים עצורין בכל מלאכה, הא לא מסרן הכתוב אלא לחכמים לומר לך איזה יום אסור ואיזה יום מותר, איזו מלאכה אסורה ואיזו מלאכה מותרת, וזהו שיטתו של רבי עקיבא כפי שהסבירו הראשונים שכל איסור מלאכות חולו של מועד הם גדרים שחכמים העמידו ופירשו, כי התורה מסרה לכתחילה את דיני חול המועד לחכמים שמצד התורה אין קדושת מלאכה בעצם היום אלא בחיוב האדם מצד מקרא קודש.

כיבוד חול המועד במאכל שתייה וכסות נקייה, נעוץ במחלוקת עמודי העולם

ז] ומעתה נשכיל ונבין הנידון שהאריכו בו האחרונים לדון, האם יש חיוב לכבד את חולו של מועד באכילה ושתייה וכסות נקייה, שורש הספק הזה תלוי ועומד במחלוקת עמודי העולם של רבותינו רבי יוסי הגלילי ורבי עקיבא, שהרי אם נפרש כוונת התורה בלשון 'מקראי קודש' כדעתו של רבי עקיבא שקדושת חול המועד נמדדת על ידי איסור מלאכה, ממילא אין בה חיוב אכילה ושתייה וכסות נקייה, כי בעצם חול המועד אינה כשבת ויום טוב שהרי לא כתיב בה 'שבתון', אלא שהתחדש שעל האדם לנהוג באיסור מלאכה ולשבות בשביתה בעלמא, לעומת דעת רבי יוסי הגלילי שלדידיה אכן חולו של מועד קדושת שבת ויום טוב אית ביה ומקדושת עצם היום נמשך איסור מלאכה, על כן לדבריו נפרש 'מקראי קודש' לכבדו במאכל ומשתה וכסות נקייה דומיא דשבת ויום טוב ממש, ובא וראה שבאמת נחלקו בה רבותינו התנאים שכך שנינו במכילתא בפרשת בא (פרשה ט) 'ביום הראשון מקרא קדש' כבדהו במאכל ובמשתה ובכסות נקייה, אין לי אלא יום טוב הראשון והאחרון

חלק הנגלה

פרישה ממלאכה שהם חיוב על האדם, ושללה התורה חיוב כיבוד במאכל ומשתה וכסות נקייה שנמשכים מקדושת שבת ויום טוב (ובדעת הרמב"ם נלאו אחרונים לעמוד על דעתו אי ס"ל דמלאכת חול המועד מן התורה או מדרבנן וכמה וכמה קולמוסים נשתברו לזה).

רבי יוסי הגלילי ורבי עקיבא עומדים בשיטתם בדין תפילין בחול המועד

[ואמת מה נהדר הוא המראה, אשר אחרי שעמדנו על תורתם של רבותינו רבי יוסי הגלילי ורבי עקיבא, נפתח לפנינו שערי תבונה להבין עוד שני מחלוקות בין שני התנאים הללו שהם עומדים בשיטתם בגדרי חול המועד כאשר תחזנה עיננו, ויש להקדים את הידוע כבר בענין הנחת תפילין בחולו של מועד, שענין נכבד זה נלחמו עליו כל גדולי הדורות מימי הגאונים ועד רבותינו האחרונים במלחמות עצומות ונפלאות יש מהם שהכריע שיש להניח תפילין ויש שהכריעו שאסור להניח ויש שהכריעו שרשות הוא להניח, והנה כבר כתב אדונינו הרא"ש בהלכות קטנות הלכות תפילין (סימן טז) שענין נכבד זה תלוי במחלוקת רבותינו רבי יוסי הגלילי ורבי עקיבא שכך שנינו במסכת מנחות (דף לו:): בברייתא 'דתניא 'ושמרת את החוקה הזאת למועדה מימים ימימה' 'מיים' ולא לילות 'מימים' ולא כל ימים פרט לשבתות וימים טובים דברי רבי יוסי הגלילי וכו', רבי עקיבא אומר יכול יניח אדם תפילין בשבתות ובימים טובים תלמוד לומר 'והיה לאות על ירך ולטוטפת בין עיניך' מי שצריכין אות יצאו שבתות וימים טובים שהן גופן אות' וכתב עלה רבינו הרא"ש דלדעת רבי יוסי הגלילי דיליף מימים ולא כל ימים לדידיה אף חול המועד חייב בתפילין שהרי הם נקראים מקרא קודש, אבל לדעת רבי עקיבא דיליף מוהיה לך לאות יצאו שבתות וימים טובים שהם עצמם אות לדידיה אף חול המועד חייב בתפילין שהרי עיקר האות באיסור מלאכה ובחול המועד עיקר איסור מלאכה מדרבנן, והאחרונים האריכו לדון בדברי הרא"ש הללו בכמה אנפין (ראה שאגת אריה סימן מא וכל האחרונים אחריו) אמנם לפי דרכינו דברי הרא"ש מאירים, שהרי רבי יוסי הגלילי לשיטתו דחול המועד מתנוצץ בו קדושת שבת ויום טוב ועל בוודאי שפטור מתפילין, לעומתו רבי עקיבא שסובר שחול המועד אין בו קדושת שבת ויום טוב אלא חיוב על האדם בוודאי שחייב בתפילין כשאר ימים לפי שאינם נקראים אות (ויש להעמיק עוד שרע"ק נחלק על ריה"ג בגדר השביתה האם

וכמו כן מצאנו שנסתפקו רבותינו אם טעה ולא הזכיר יעלה ויבוא בברכת המזון של חול המועד, האם מחזירין אותו כיון שנחשב כיום טוב וחייב באכילה ושתייה ופת נקיה וכבר נסתפק רבינו הבית יוסף (באו"ח סימן קפח) בהכרעת הלכה זו ומסיק דמספק אין מחזירין אותו, אלא שכתב בשולחן ערוך (שם) שיש חולקים בדבר (וראה בדברי רבינו הגר"א שם, ובמעשה רב יום טוב סימן קעט), ושורש כל הדברים הללו עומד על שני הדרכים שסללנו לפנינו האם חול המועד כיום טוב, וכתבו הפוסקים דספק הוא, ומהאי טעמא הטועה ומזכיר מקרא קודש בתפילת חול המועד, או המבדיל בהבדלת חול המועד בין קודש לקודש וכן כל כיוצא באלו כתבו רבותינו שאין צריך לחזור, לפי שחול המועד כיום טוב ואינו כיום טוב.

נפלאות לשון תורתנו מקראי קודש אשר תקראו אותם

[ועתה תחזה דבר פלא לכשנדקדק בפסוקי תורתנו הקדושה בפרשת אמור (פרק כג) תמצא דבר נפלא, שבכל חג וחג נכתב בתורה שהם נקראים 'מקרא קודש', ויש שני פסוקים שנכתב בהם באופן כללי 'מקראי קדש' ולא בהקשר לחג מסוים, הראשון (בפסוק ד) 'אלה מועדי יהוה מקראי קדש אשר תקראו אתם במועדים', והשני (בפסוק ז) 'אלה מועדי יהוה אשר תקראו אתם מקראי קדש', וכבר נתבאר לעיל שמהם דרש רבי עקיבא את דרשתו לאסור באיסור מלאכה, והנה נתבונן ונראה שבכל הפסוקים נכתב שהם 'מקרא קודש' לעומת שני הפסוקים הללו שבהם נכתב 'אשר תקראו אותם' ומשמע שכל הקדושה דווקא על ידי שתקראו אותם ולא מעצמותם, ומכאן דרש רבי עקיבא את דרשתו שבחול המועד אין הקדושה חופפת של עצם היום כשבת ויום טוב שהם מקראי קודש בעצמותם, אלא הקדושה נמשכת על ידי האדם שקורא מקרא קודש בפעולתו ששובת ממלאכות, ולפי דרכינו למדנו ליישב דברי אדוננו הרמב"ם (בפרק ו מהלכות יום טוב) שכתב שבכל המועדים שנכתב מהם מקרא קודש יש חיוב אכילה שתייה וכסות נקייה, וכולם תמהו על הרמב"ם שהרי בחול המועד שגם בהם נאמר מקראי קודש לא כתב הרמב"ם (בפרק ז) שיש חיוב אכילה שתייה וכסות נקיה (ראה שו"ת רעק"א השמטות לסימן א, שער הציון סימן תקל ס"ק ד ועוד רבים), אמנם יסוד הדברים שהרמב"ם נמשך אחר רבי עקיבא שמקראי קודש שנאמר בחול המועד משמעותה

חלק הנגלה

ונראה שהיה לנאים חילופי גירסאות בדבר זה עצמו, ועל פי דרכו של האבנ"ז שם בארוכה אפשר גם אפשר לפרש דברינו כאן), הרי זכינו לדלות מבראו של רבי עקיבא בארבעה מקומות שעומד בשיטתו הגדולה שחול המועד כחול דמי אלא שנאסר על האדם לעשות מלאכה כדרך שהוא עושה בחול כדי שיקיים מקרא קודש על ידי הבדלתו.

שני הבנות במאמר חכמינו המבזה את המועדות

[יב] וכבר העירו עיננו רבותינו האחרונים שמה ששינינו במשנתנו (אבות פרק ג משנה יא) 'רבי אלעזר המודעי אומר המחלל את הקדשים, והמבזה את המועדות, והמלבין פני חבירו ברבים, והמפר בריתו של אברהם אבינו, והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה, אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים, אין לו חלק לעולם הבא' ופירוש רש"י (שם) 'חילל חולו של מועד בעשיית מלאכה או שנוהג בהם מנהג חול באכילה ובשתיה דהואיל ואינם חמורים כיום טוב אינו חושש לשומרם כל אלה נפקי מכי דבר ה' בזה שנוהג בהם מנהג בזיון', אבל הרמב"ם (פרק ו מהלכות יום טוב) לא הביא דין זה אלא לגבי יום טוב ולא לגבי חול המועד, וביארו בזה לפי שרש"י סובר מלאכת חול המועד מן התורה ועל כן דינה כיום טוב לכל דבר וחייב באכילה ושתיה וכסות נקיה, אבל להרמב"ם שאין מלאכת חול המועד אסורה מן התורה אין דינה כיום טוב ואינו חייב באכילה ושתיה וכסות נקיה (וכמו שכתבו התוספות בחגיגה דף יח. על משנה זו. ויש להעיר שכל מה שהאחרונים נסמכים על דברי שולחן ערוך הרב בהלכות שבת ס"י רמב בקונטרס אחרון שחווה"מ יש בו קדושה רק מצד קרבן מוסף, זהו בדעת הרמב"ם והפוסקים שנמשכים אחריו, אך לדעת רש"י הוה כיו"ט גמור).

מלאכה שאין בו טירחא תלוי במחלוקת רבותינו

[יג] ואחרי שזכינו לצלול במים אדירים בתוך בית מדרשם של עמודי העולם רבותינו התנאים, והעמדנו שני דרכים בהבנת קדושת המועד, וראינו את חילוקי ההבנה בין בתי מדרשם של אבירי אומתנו הלא הם רבותינו רבי יוסי הגלילי ורבי עקיבא, מעתה נלכה ונבואה להתבונן בשאלה שהעמדנו בפתח דברינו, האם יש איסור בחול המועד לעשות מלאכה שאין בו טירחא כלל, והנה סוגיא זו נפתחת בלשון חכמינו (מועד קטן דף ב: ודף יג.) 'מועד משום טירחא הוא' דמזה לכאורה מוכח דכל שאין בה טירחא לא נאסרה בחולו

איסור מלאכה גורם הקדושה או להיפך, ויש בזה ענין ארוך בגדר 'אות' שהאריכו בו התוספות ושאר ראשונים במנחות שם ועוד כמה מקומות בש"ס דאכילת מצה וכו' ג"כ יכול להחשב אות), והדברים מתאימים שהרי משמעות המחבר בהלכות חול המועד שחושש לשיטות הראשונים שמלאכת חול המועד דאורייתא, והרמ"א נוטה יותר לדעת הראשונים דמלאכת חול המועד דרבנן, ואכן המחבר פסק (או"ח סימן לא) שאין מניחים תפילין בחולו של מועד, לעומתו פסק הרמ"א (שם) שמניחין תפילין בחולו של מועד (ובמעשה רב להגר"א הלכות יום טוב כתוב 'אין מניחין תפילין בחווה"מ, ומכבדין את המועדות בסכות נקיה ואכילה ושתיה קרוב ליום טוב גמור, והיה מקפיד על הנהגים בו מנהג חול, כמו האומרים במוצאי יום טוב גוט וואך').

רבי יוסי הגלילי ורבי עקיבא עומדים בשיטתם בדין גר תושב

[יא] ועוד בו שניה שמצאנו שנחלקו רבותינו התנאים רבי יוסי הגלילי ורבי עקיבא בדין גר תושב איזה מלאכות מותר לו לעשות בשבת, וכך שינו בברייתא במסכת כריתות (דף ט). 'תנו רבנן גר תושב מותר לעשות מלאכה בשבת לעצמו כישראל בחולו של מועד, רבי עקיבא אומר כישראל ביום טוב, רבי יוסי אומר גר תושב עושה בשבת לעצמו כישראל בחול, רבי שמעון אומר אחד גר תושב ואחד עובד כוכבים עבד ואמה התושבים עושין מלאכה בשבת לעצמן כישראל בחול' ומבואר שנחלקו התנאים מן הקצה על הקצה האם גר תושב מותר בכל המלאכות ממש כישראל בחול, או שמותר רק במלאכות שמותר ישראל בחולו של מועד, ובמכילתא (שמות כג) מפורש דרבי יוסי הגלילי הוא התנא קמא של ברייתא זו, והנה אם חול המועד יש בה קדושה כעין יום טוב מובן סדר הברייתא שהתנאים הולכים מדרגה לדרגה, דהיינו שדעת רבי יוסי הגלילי שחול המועד יש בה קדושה מועטת פחותה מיום טוב ועל כן סובר שגר תושב מותר במלאכות כעין חול המועד, לעומתו רבי עקיבא שסובר שחול המועד כיום חול ואין בו שום היתר לגר תושב, לכן סבירא ליה שגר תושב מותר במלאכות שהותרו לישראל ביום טוב כי לדידה חולו של מועד כחול דמי לגבי מלאכה (ורבינו הגדול באבני נזר או"ח סימן ב בתשובתו הידוע בדין תפילין בחול המועד הפך הגירסא עפ"י דברי המכילתא, ויש שהשיגו עליו,

חלק הנגלה

שכל ימיו הקיל בזה, בסוף ימיו החמיר ולא יצא מפתח ביתו עד שבדק בכיסיו כדי שלא יטלטל שלא לצורך.

נפקא מינות העצומות העולות משני השבילין אשר הלכנו בהם

יד] ובטרם נחתום מאמרנו, נעלה בקצרה שמונה נפקא מינות בין שני השבילין שטיילנו בהם בגדרי חול מועד. א. מה שמבואר בפנים מאמרנו האם נוהגים ל"ט מלאכות שבת ויום טוב בחול המועד, או שגדרם שונה בכך שאינם אסורים מצד עצם המלאכה אלא מצד שביתת האדם. ב. אם יש להחמיר בספק בהלכות חול המועד, וכן למעשה בכל ספק דבר האבוד, שאם מלאכת חול המועד מן התורה ספיקו לחומרא, אבל אם מלאכת חול המועד מדרבנן ספיקו לקולא. ג. אם מניחין תפילין בחול המועד, שאם מלאכת חול המועד דאורייתא הוה כשבת ויום טוב שאין מניחין בו תפילין. ד. אם מזכירים בתפילתה מקראי קודש, שאם דינה כשבת ויום טוב מזכירים, וכן השוכח יעלה ויבוא בברכת המזון של חול המועד אם מחזירים אותו, וכן הטועה בתפילתו ומזכיר לשונות של יום טוב אם חייב לחזור. ה. עשה מלאכה בשוגג האם קנסינן ליה לאסור המלאכה דומיא דשבת ויום טוב, שאם מלאכת חול המועד

של מועד, והאריכו האחרונים לדייק מהרבה מאוד דינים בהלכות חול המועד, האם יש לדון דכל מלאכה שאין בו טירחא אף שאסורה בשבת ויום טוב מכל מקום מותרת היא במועד, והרבה אחרונים כתבו ששאלה זו תלויה ועומדת אי מלאכת חול המועד אסורה מן התורה או מדרבנן, ולפי דרכינו הדברים מאירים שהרי שאלה זו אם מלאכת חול המועד אסורה מן התורה תלויה ועומדת בגדרה של חול המועד, שאם חול המועד אסורה במלאכה כשבת ויום טוב ויש איסור מלאכה מצד עצם היום כשיטת רבי יוסי הגלילי הרי שאף מלאכה שאין בה טירחא אסורה בכל המועד, כי יש לנו להקיש בין דיני שבת ויום טוב לדיני חול המועד שגדרם שווה, אבל אם חול המועד מותרת במלאכה מן התורה, אלא שיש חיוב מנוחה על האדם כשיטת רבי עקיבא מסתבר לומר שכל מלאכה שאין בה טירחא אינה סתירה למקרא קודש ומותרת בחול המועד, לפי שאיסור מלאכת חול המועד אינה דומה כלל לאיסור מלאכה בשבת ויום טוב, שהרי אמרה תורה שלא יטרח האדם במלאכה כדרך שהוא טורח בחול, ולכן כל שאינו טורח שוב אינה סתירה למלאכת חול המועד ומותרת, והפוסקים נלאו להכריע בספק זה שאינו מפורש בראשונים, וכתבו שבעל נפש יחמיר על עצמו שלא לעשות אפילו מלאכה שאין בה טירחא, וכן הביאו הרבה ספרים בשם רבינו החזון איש שאף

חלק הנגלה

השמועה ודרך הפוסקים כשיטת רבי עקיבא שחול המועד אינה אלא באיסור עשה, מכל מקום בוודאי שכל בעל נפש יחמיר עצמו לצאת ידי חובת עמודי העולם שסברו שחול המועד כשבת ויום טוב לגבי כל הדינים ששינונו במשנתנו, אלא שיש לבאר בזה ענין חשוב, שכל מלאכה שהוא צורך המועד אין שום מצוה וענין כלל הלחמיר בו, והטעם לזה מפני שכל מלאכה שנעשית לצורך המועד אפילו שיכול לעשותה בלא מלאכה מכל מקום מותרת הוא דומיא דאוכל נפש ביום טוב, ולכן לעלות בעלית או להדליק חשמל וכל כיוצא שיכול לעשותם בלא מלאכה אין בזה שום נדנוד מצוה ואדרבה זו מצות תורתנו שכל שנעשית לצורך המועד יעשה בה מלאכה, וכל הנידון שלפנינו בעושה מלאכה שאין בה שום צורך למועד כגון שנעשית לצורך אחר המועד או לצורך גוי (ויש מחמירים על עצמם שלא לעשות מלאכה אפילו לצורך המועד כגון חתיכת נייר, ולא זכינו להבין, דמה שיש בו טורח יתכן שיש מצוה להימנע אף שהוא לצורך המועד, אבל מלאכה שאין בה טורח לצורך המועד איזה מצוה יש בה, הלא דמיא לבישול ביום טוב שאין שום ענין להימנע אף לא ממידת (חסידות).

דרבנן לא קנסינן ליה כמבואר במשנה ברורה ובפוסקים בהלכות שבת (סימן שיח סעיף א, וראה שמירת שבת פרק סו מא). ו. אם יש מקום להערמה, דקיי"ל (שבת קיז: וכל הפוסקים) דדוקא בדרבנן מתירין הערמה לא בדאורייתא. ז. אם נשים מצוות במלאכת חול המועד, שאם מוזהר בלאו הרי גם הנשים מצות בו, אבל אם אינו אלא עשה הוה מצות עשה שהזמן גרמא (ענין זה יש בו אריכות, שאף שכ"כ המנחת חינוך מצוה שכג, כבר העירו מדברי הרמ"ע מפאנו בסימן קח שחולק, ודברי הרמ"ע מפאנו יבוארו במקצת בחלק הנסתר). ח. אם יש איסור תחומין בחול המועד דומיא דשבת ויום טוב (ראה מנחת חינוך שם ועוד).

וזאת תורת העולה לדינא לפי דרכינו

טו] ואחרי הודיעני השם יתברך כל זאת זכינו לדין, לגבי עשיית מלאכה שאין בה טירחא בחולו של מועד שהרי הדבר תלוי ועומד בשני שבילין של עמודי העולם רבותינו **רבי יוסי הגלילי ורבי עקיבא**, וכפי שראינו שאם חול המועד אסורה במלאכה כשבתות וימים טובים וחל בה דין לא תעשה באיסור מלאכות ממילא גם מלאכה שאין בה טירחא אסורה, אבל אם חול המועד אינה כשבתות וימים טובים ואינה אלא באיסור עשה של שישבות האדם ולא יטרח כדרך שטורח בחול, ממילא מותר במלאכות שאין בהם טירחא שאינם סותרים שביתתו, ועל כן אף שפשטות

תמצית הדברים

גדר חולו של מועד יש לפרש בשני דרכים.

א. יש בו מעין קדושת שבת ויום טוב, ונלמד מ'כל מלאכת עבודה לא תעשו', והרי הוא בלא תעשה.

ב. יש בו קדושה עצמאית שאינה קשורה לשבת ויום טוב, ונלמד מ'מקראי קודש', ואינה אלא עשה.

א. אם חול המועד יש בה קדושה בעצם, הרי שאסורה במלאכה כשבת ויום טוב, ויש חיוב לכבדה במאכל ומשתה וכסות נקייה, ואין בה חיוב הנחת תפילין, ומזכירים בתפילתה מקרא קודש, ויש להזהר מלעשות בה מלאכה אפילו שאין בה שום טרחא.

ב. אם חול המועד יש בה קדושה עצמאית, הרי שאין בה איסור מלאכה מצד עצם היום, אלא חיוב על גוף האדם כדי שיבדיל בינה לבין שאר ימים, ואין חיוב לכבדה במאכל ומשתה וכסות נקייה, וחייב להניח בה תפילין, ואין מזכירין בתפילתה מקראי קודש, ואין איסור לעשות בה מלאכה שאין בה טירחא.

וזאת תורת העולה בדין עשיית מלאכה שאין בה טירחא בחולו של מועד: כל מלאכה שהיא לצורך המועד, כגון הדלקת חשמל, עלייה במעלית, שיחת טלפון, אפילו ממידת חסידות אין מקום להחמיר בה, וכל שאינה לצורך המועד כגון מלאכה לצורך אחר המועד, או לצורך גוי, מעיקר הדין מותר, אך בעל נפש ראוי להחמיר בזה.

כמו כן ראוי לבעל נפש להתנהג בחולו של מועד כיום טוב לכל דבר, ולכבדו ולקדשו בכל הדינים כיום טוב.

ביאור מחודש על החלוקה הפלאית של יריעות העיזים 'וְחִבְרַת אֶת חֲמֵשׁ הַיְרִיעוֹת לְבָד וְאֶת שֵׁשׁ הַיְרִיעוֹת'

להפוך החול לקודש על ידי כח הממוצע שיש בימים הללו כמו בארנו בפנים.

שלושה רובדים ביריעות כנגד שלושה רובדים שיש בבריאה

ג] ונראה שלוש השכבות שהיו פרוסים על המשכן אכן היו כנגד שלושה רובדים. א. 'המשכן' כנגד חלקי הטוב של הבריאה. ב. 'אוהל' הממוצע בין הטוב והרע שנקראו 'נוגה'. ג. 'מכסה' להגן מפני חלקי הרע של הבריאה, ונמצא שיריעות עיזים שהם נקראים 'אוהל' הם בחינת הממוצע בין הטוב והרע בסודם של ימי חול המועד (וראה במאמר הקצר בתחילת דברנו בגדר 'אוהל' שהיה במשכן שמשלימים הדברים לכאן).

חיבור תורה שבכתב ובעל פה, על ידי היריעות עיזים דווקא

ד] ויש לקשר את כל זה לדברי התרגום יונתן שכתב (פרק כו פסוק ט) 'ותלפף ית חמש יריעות לחוד כל קביל חמשא ספרי אורייתא וית שית יריען לחוד כל קביל טוית סידרי מתניתא', ועל פי דרכינו ביאור דבריו הם, שביריעות העיזים טמונים כח ה'נוגה' של חיבור הטוב והרע, ואכן בנקודת החיבור הזו יש את הכוח העצום של חיבור השמים וארץ של תורה שבכתב ותורה שבעל פה, וכמו שבארנו בפנים המאמר שבימי חול המועד מגלה אורה של תורה שבעל פה וכלשון חכמינו (חגיגה דף יח). 'שמסרן הכתוב לחכמים', באופן שדווקא על ידי ה'עזות' שיש ביריעות ה'עיזים' (כמבואר בשבת דף עז.), ובצירוף ה'עזות' של בני ישראל שהם 'עזים שבאומות' (ביצה דף כה:), דווקא משם מתהפך החושך לאור גדול של תורה שבעל פה, וממנו נעשה עיקר תקרת המשכן שעליו נשענים כל שאר היריעות של משכן השם.

שלושה כיסויים של יריעות שהיו על המשכן

א] בפרשת השבוע מצאנו שהיה למשכן שלושה כיסויים. א. 'שש משזר ותכלת וארגמן ותולעת שני כרובים מעשה חושב' היתה התקרה שנראה מבפנים, כדי שתהיה התקרה מפוארת והדורה כנאה וכיאה לבית השם, והם נקראים 'המשכן' כי היריעות הצבועות והנאות מהוות את צורת הבית כפי שהיא נראית מבפנים לשוכני הבית. ב. יריעות עיזים שהם עיקר החוזק שהעמיד את כל הגג שהיה באמצע, והם נקראים 'אוהל'. ג. מעל הכל נפרשו 'עורות אילים מאדמים ועורות תחשים' לשמש ככיסוי על המשכן שכן יפה כוח העור להגן ולעמוד ימים רבים מבלי שתעובר צורתו והם נקראים 'מכסה'.

ביאור חלוקת המספרים חמש ושש

ב] והנה יריעות העיזים היו אחד עשרה, וצורת החלוקה שלהם כפי שנכתב בתורה הקדושה 'וְחִבְרַת אֶת חֲמֵשׁ הַיְרִיעוֹת לְבָד וְאֶת שֵׁשׁ הַיְרִיעוֹת' חלוקה של חמש ושש, וצריך ביאור חלוקה זו כנגד מה הוא, אלא שלאור מאמרנו בחלק הנסתר באורם הגנוז של ימי החול המועד (יתפרסם אי"ה בשבוע הבאה בנפרד מחמת אריכות הדברים), נראה לבאר על פי דברי רבינו האריז"ל (בעץ חיים שער המלכים פרק י שער מ פרק ח שער הפסוקים כי תבוא שעה"כ תפילות השחר דרוש ג) שמספר אחד עשרה, הוא המספר של הממוצע בין הקודש והחול שנקרא בלשוננו 'נוגה', וכנגד זה י"א סממני הקטורת, י"א יריעות עיזים, י"א ארורים בפרשת כי תבוא, י"א יום שבין נדה לנדה ועוד הרבה ענינים, ונראה לומר ברוח מאמרנו שאכן גם בחול המועד ישנם י"א ימים, ועומק הענין בזה לפי דברינו הוא, שחול המועד הם גם כן נכללים בגדר 'מיצוע' בין הקודש והחול, ועל כן אמרה תורה חמש ושש שהם חמש ימי חול המועד של פסח ושש ימי חול המועד של סוכות שבהם אפשר

לקראת שבת לכו ונלכה

נושא הגליון בשבוע הבעל"ט

השלמת חלק הנסתר בביאור גדרם של ימי חול המועד, ומשמעות השם 'מועד'